

Sygn. akt I ACa 746/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 listopada 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Marzena Konsek-Bitkowska

Sędziowie: SA Beata Byszewska (spr)

SO del. Bernard Chazan

Protokolant: sekretarz sądowy Marta Puskarska

po rozpoznaniu w dniu 19 października 2016 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa C. G., J. G. (1) i L. R.

przeciwko Skarbowi Państwa- Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 20 lutego 2015 r. sygn. akt I C 548/12

I. oddala apelację ;

II. zasądza od Skarbu Państwa- Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na rzecz L. R. kwotę 2538 zł (dwa tysiące pięćset trzydzieści osiem złotych) oraz na rzecz C. G. i J. G. (1) kwoty po 1431 zł (jeden tysiąc czterysta trzydzieści jeden złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Bernard Chazan Marzena Konsek-Bitkowska Beata Byszewska

Sygn. akt I ACa 746/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 15 czerwca 2012 roku powodowie C. G., J. G. (1) i L. R. wnieśli o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi kwoty 1 865 879 zł. z odsetkami ustawowymi od kwoty 1 338 000 zł od dnia 10 stycznia 2012 roku, a od kwoty 527 879 zł. od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Ponadto powodowie domagali się zasądzenia na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych.

Podstawą faktyczną powództwa powodowie uczynili twierdzenie o tym, iż nieruchomości ziemskiej o powierzchni 40,31ha położonej w P. należąca do ich matki J. G. (2) została bezprawnie przejęta na rzecz Skarbu Państwa na mocy art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 06 września 1944 roku o przeprowadzeniu reformy rolnej, co potwierdzone zostało decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 czerwca 2011 roku stwierdzającą nieważność orzeczenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 05 kwietnia 1949 roku. Powodowie są następcami prawnymi J. G. (2)

i stosownie do posiadanych udziałów w spadku domagają się zapłaty odszkodowania obejmującego nieruchomości oraz składniki gospodarstwa należące do ich poprzedniczki prawnej ujęte w protokole w sprawie przejścia na cele reformy rolnej z dnia 13 września 1949 roku, tj. zabudowania o wartości 600 000 zł., grunty o wartości 1 155 919 zł., inwentarz martwy o wartości 30 000 zł., produkty roślinne o wartości 48 000 zł., inwentarz żywy o wartości 31 960 zł. (k. 4). Powodowie wyjaśnili, że odsetek ustawowych od części dochodzonej kwoty odszkodowania, tj. od 1 338 000 zł. domagają się począwszy od dnia 10 stycznia 2012 roku do dnia zapłaty ze względu na doręczenie im w dniu 09 stycznia 2012 roku postanowienia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 grudnia 2011 roku, na mocy którego zwrócono wniosek powodów o dobrowolne przyznanie odszkodowania na podstawie art. 160 § 1 i 3 k.p.a. W toku tamtego postępowania powodowie nie domagali się odszkodowania stanowiącego równowartości utraconego domu mieszkalnego z przyległym do niego gruntem licząc na zwrot w naturze. Jednak wobec ustalenia, że budynek mieszkalny z przyległym terenem nie stanowi już własności Skarbu Państwa lecz Gminy L., wartość odszkodowania została powiększona o ten składnik i dlatego odsetki ustawowe od kwoty 527 879 zł. należą się im od dnia wniesienia pozwu (k. 4-5). Powodowie wskazali art. 160 k.p.a. w brzmieniu sprzed 01 września 2004 roku jako podstawę prawną powództwa.

Pozwany Skarb Państwa - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w odpowiedzi na pozew z dnia 01 października 2012 wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od każdego z powodów kosztów procesu, w tym na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 08 lipca 2005 roku o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. nr 169, poz. 1417) na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego.

Ostatecznie w piśmie procesowym złożonym na rozprawie w dniu 06 lutego 2015 roku powodowie zmodyfikowali powództwo, wnosząc o zasądzenie od pozwanego kwoty 1 105 583,47 zł., zaś na rozprawie 06 lutego 2015 roku powodowie wskazali, że domagają się zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki L. R. kwoty 513 133 zł., na rzecz C. i J. G. (1) kwot po 296 226 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia 10 stycznia 2012 roku i cofnęli pozew w pozostałym zakresie ze zrzeczeniem się roszczenia. Wyjaśnili, że część odszkodowania przypadająca na rzecz L. R. jest większa wobec dokonania darowizny 10ha gruntu na jej rzecz w 1949 roku przez J. G. (2).

Pozwany na tej rozprawie wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 20 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądza od pozwanego Skarbu Państwa - Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na rzecz C. G. i J. G. (1) kwoty po 296 226 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lutego 2015 roku do dnia zapłaty oraz na rzecz L. R. kwotę 512 590,38 zł- z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lutego 2015 roku do dnia zapłaty, w pozostałym zakresie powództwo oddalił oraz rozstrzygnął o sposobie poniesienia kosztów procesu.

Powyższy wyrok zapadł po dokonaniu przez Sąd Okręgowy następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

J. G. (2) była właścicielką nieruchomości ziemskiej położonej w P. powiecie (...) o powierzchni 40,3108ha na podstawie umowy sporządzonej w dniu 09 lutego 1926 roku przed notariuszem w P. A. T. za nr Rep(...). Jej mąż A. G. stał się właścicielem nieruchomości ziemskiej położonej w P. o powierzchni 16,7962ha na podstawie umowy sporządzonej w dniu 12 maja 1933 roku przed notariuszem w P. A. W. za nr Rep(...)

Obydwie nieruchomości o łącznej powierzchni 56,44ha zostały przejęte na cele reformy rolnej na podstawie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 06 września 1944 roku o przeprowadzeniu reformy rolnej, co zostało ujawnione w protokole przejścia z dnia 17 lutego 1945 roku.

Pełnomocnik Rządu do spraw Reformy Rolnej orzeczeniem z dnia 04 lipca 1945 roku uznał, że przejęta na cele reformy rolnej nieruchomość ziemska P. gmina R. powiat M. nie podlega parcelacji zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 06 września 1944 roku o przeprowadzeniu reformy rolnej, ponieważ J. G. (2) była właścicielką nieruchomości ziemskiej położonej w P. powiecie (...) o powierzchni 40,3108ha, a A. G. właścicielem nieruchomości ziemskiej położonej w P. o powierzchni 16,7962ha. Pełnomocnik wskazał, że obszar żadnego z gospodarstw nie przekracza norm obszarowych uzasadniających przejęcie nieruchomości na podstawie dekretu.

J. G. (2) na podstawie aktu notarialnego sporządzonego w dniu 23 lutego 1948 roku przed M. P. – notariuszem w M. za nr Rep.(...) darowała swojej córce L. P. (obecnie R.) 10ha gruntu, na co otrzymała zezwolenie Powiatowego Urzędu Ziemskiego w M. z dnia 21 lutego 1948 roku L. Dz. Rol(...)

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych orzeczeniem z dnia 05 kwietnia 1949 roku nr (...) uchylił z urzędu orzeczenie Pełnomocnika Rządu do spraw Reformy Rolnej orzeczeniem z dnia 04 lipca 1945 roku uznając, że nieruchomości ziemskie: gospodarstwo rolne w P. o powierzchni 40,3108ha i w P. o powierzchni 16,7962ha stanowiące współwłasność małżonków A. i J. G. (2) przechodzą na własność Skarbu Państwa na cele reformy zgodnie z art. 2 ust. 1 lit e dekretu PKWN z dnia 06 września 1944 roku o przeprowadzeniu reformy rolnej. Grunty całego majątku P. Lit.(...) o łącznej powierzchni 104,88ha, w tym nieruchomości należące do J. G. (2), zostały rozparcelowane pomiędzy 20 nabywców .

Wskutek złożenia przez spadkobierców J. i A. L. R., C. G. i J. G. (1) wniosku o stwierdzenie nieważności orzeczenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 05 kwietnia 1949 roku Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzją z dnia 20 czerwca 2011 roku stwierdził nieważność przywołanego orzeczenia z dnia 05 kwietnia 1949 roku. Powodowie wraz ze Z. G. są spadkobiercami J. G. (2) w 1/4 części spadku każde z nich. Umową z dnia 24 lutego 2012 roku o dział spadku po J. G. (2) powodowie oraz Z. G. dokonali zniesienia współwłasności praw wynikających z roszczeń płynących ze stwierdzenia nieważności decyzji dotyczącej przejęcia nieruchomości rolnej stanowiącej własność J. G. (2) na cele reformy rolnej w ten sposób, że roszczenia te przyznali na wyłączną współwłasność po 1/3 na rzecz każdego z powodów.

Wartość przejętej nieruchomości stanowiącej gospodarstwo rolne (...) o powierzchni 40,3108ha według jego stanu na dzień 13 września 1949 roku a cen aktualnych wynosi 976 845 zł. Na tę wartość składa się siedlisko z przydomowym ogrodem warzywnym o łącznej powierzchni 5 500m² o wartości 116 576 zł., grunt rolny wieloużytkowy o powierzchni 39,7609ha o wartości 858 087 zł. oraz dwadzieścia drzew owocowych o wartości 2 182 zł.

Na stanie gospodarstwa rolnego w czasie jego przejęcia i rozparcelowania były maszyny rolnicze w postaci: młockarni o aktualnej wartości 1 000 zł., siewkarnia o aktualnej wartości 1 400 zł., snopowiązałka o aktualnej wartości 6 400 zł., siewnik do zboża o aktualnej wartości 1 750 zł., kierat o aktualnej wartości 2 770 zł., kultywator o aktualnej wartości 730 zł., dwie pary bron żelaznych o aktualnej wartości 680 zł., dwuskbowiec o aktualnej wartości 660 zł., pług jednoskbowy o aktualnej wartości 260 zł., grabiarka o aktualnej wartości 520 zł., wóz parokonny o aktualnej wartości 930 zł., bryczka parokonna o aktualnej wartości 470 zł., para zaprzęży roboczych o aktualnej wartości 1 040 zł., zaprawiarka do zboża o aktualnej wartości 300 zł., siodło do jazdy konnej o aktualnej wartości 1 600 zł., bryczka jednokonna o aktualnej wartości 870 zł., parnik o aktualnej wartości 800 zł. Łączna wartość maszyn i urządzeń stanowiących wyposażenie gospodarstwa (...) wynosi w zaokrągleniu 23 400 zł. Wraz z przejęciem majątku przejęte zostały stanowiące własność J. G. (2) produkty rolne o wartości łącznej 76 379,35 zł. ; inwentarz żywy o wartości 28 959,12 zł., a łączna wartość przejętych produktów rolnych i inwentarza żywego wynosi 105 338,47 zł.

Sąd Okręgowy wskazał, że wobec upatrywania przez powodów źródła szkody w treści wadliwej prawnie decyzji administracyjnej (z dnia 5 kwietnia 1949 r.) wydanej przed dniem 01 września 2004 roku, a więc przed uchyleniem art. 160 k.p.a. i stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. podstawę prawną roszczenia odszkodowawczego stanowi uchylony obecnie przepis art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. Kwestię podstawy prawnej roszczeń wywodzonych z decyzji administracyjnych wydanych przed dniem 01 września 2004 roku, których nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, przesądził ostatecznie Sąd Najwyższy w uchwale swego pełnego składu z dnia 31 marca 2011 roku wskazując, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 01 września 2004 roku, której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. (III CZP 112/10, OSNC 2011/7-8/75). W tej sytuacji zarzut pozwanego Skarbu Państwa wygaśnięcia bądź przedawnienia roszczeń powodów uznać należy za niezasadny, skoro przepisy ustawy z dnia 15 listopada 1956 roku o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. z 1956 roku nr 54, poz. 243), w tym jej przepis art. 6 ust. 1 wskazujący roczny termin na dochodzenie roszczeń nie znajdują zastosowania

w tej sprawie. Powodowie wystąpili z powództwem w dniu 15 czerwca 2012 roku, a zatem ich roszczenie nie uległo przedawnieniu na podstawie art. 160 § 6 k.p.a., ponieważ od stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 05 kwietnia 1949 roku nie upłynął trzyletni termin, o którym mowa w przywołanym § 6 art. 160 k.p.a.

Sąd Okręgowy wskazał, że podziela utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego zapatrywanie, w myśl którego fakt, iż decyzja administracyjna została wydana z rażącym naruszeniem prawa, przesądza jedynie o bezprawności i winie funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonych mu czynności (tak m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 maja 1985 r., II CR 121/85, OSNC 1986, nr 4, poz. 53). Na stronie powodowej ciąży natomiast obowiązek wykazania pozostałych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, a zatem faktu powstania szkody (i jej rozmiarów) w majątku powodów oraz istnienie normalnego związku przyczynowego pomiędzy ową szkodą a zdarzeniem, które ją wywołało.

Zdaniem Sądu Okręgowego bezspornie spełniona została pierwsza zasadnicza przesłanka odpowiedzialności cywilnej Skarbu Państwa określona w art. 160 § 1 k.p.a., tzn. w sprawie wydano decyzję administracyjną w warunkach nieważności, co wynika wprost z decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 czerwca 2011 roku stwierdzającej nieważność decyzji Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 05 kwietnia 1949 roku. Powodowie twierdzili, że gdyby nie nieważna decyzja z dnia 05 kwietnia 1949 roku nie doszłoby do przejęcia i parcelacji gospodarstwa należącego do ich matki J. G. (2), ponieważ w obrocie prawnym funkcjonowało wydane na podstawie § 5 rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 roku w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. nr 10, poz. 51 ze zm.) orzeczenie Pełnomocnika Rządu dla spraw Reformy Rolnej z dnia 04 lipca 1945 roku, z którego wynikało, że nieruchomości ziemskie J. G. (2) nie podlega parcelacji.

Sąd Okręgowy nie podzielił argumentacji pozwanego, że stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 05 kwietnia 1949 roku nastąpiło wyłącznie z przyczyn formalnych, co uzasadnia przyjęcie, że nie wykazano, czy majątek J. G. (2) podpadał bądź nie podpadał pod działanie dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, ponieważ stwierdzenie nieważności decyzji z dnia 05 kwietnia 1949 roku doprowadziło do stanu, w którym w obrocie prawnym funkcjonuje decyzja Pełnomocnika Rządu dla spraw Reformy Rolnej z dnia 04 lipca 1945 roku, mocą której uznano, że przejęta na cele reformy rolnej nieruchomości ziemskie P. nie podlega parcelacji zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 06 września 1944 roku o przeprowadzeniu reformy rolnej. Potwierdzenie, że orzeczenie Pełnomocnika wydane zostało na podstawie § 5 wskazanego wyżej rozporządzenia wykonawczego do dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej płynie wprost z decyzji nadzorczej z dnia 20 czerwca 2011 roku Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że decyzja administracyjna, o której stanowi § 5 rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 10, poz. 51) (...) stanowi wyłączną podstawę do uzyskania przez byłych właścicieli lub ich spadkobierców wiedzy, że Skarb Państwa nie nabył z mocy prawa własności nieruchomości na podstawie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu z 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Sąd Okręgowy podniósł, że już w orzeczeniu z dnia 04 lipca 1945 roku Pełnomocnik Rządu dla spraw Reformy Rolnej uznał, że J. G. (2) była właścicielką gospodarstwa o powierzchni 40,3108ha, które nabyła od sukcesorów po swoim ojcu na podstawie aktu notarialnego sporządzonego w dniu 09 lutego 1926 roku, zatem niezasadny był zarzut pozwanego co do niewykazania tytułu prawnego J. G. (2) do nieruchomości P.. Wątpliwości w tym zakresie nie miały pozostałe organy administracji, które wypowiadały się w toku postępowań administracyjnych. W związku z tym Sąd Okręgowy uznał, że tytuł własności do gospodarstwa ziemskiego P. o powierzchni 40,3108ha posiadała poprzedniczka prawna powodów. W ocenie Sądu Okręgowego powodowie wykazali również postanowieniem spadkowym oraz umową o dział spadku, że są jej następcami prawnymi, każde po 1/3 części, przy czym udział powódki L. R. w zakresie nieruchomości jest większy o 10ha od pozostałych spadkobierców, ponieważ wynika z umowy darowizny z dnia 23 lutego 1948 roku.

Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że ze względu na usunięcie ze skutkiem *ex tunc* wadliwej prawnie decyzji Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 05 kwietnia 1949 roku powodowie legitymują się orzeczeniem z dnia 04 lipca 1945 roku Pełnomocnika Rządu dla spraw Reformy Rolnej, z którego wynika, że gospodarstwo, którego właścicielką była J. G. (2) nie podpadało po działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu z 1944 r. o przeprowadzeniu reformy

rolnej. W konsekwencji parcelację tego gospodarstwa uznać należało za bezprawną i będącą następstwem nieważnej decyzji z dnia 05 kwietnia 1949 roku uchylającej orzeczenie o niepodpadaniu majątku P. pod działanie dekretu PKWN z 06 września 1944 roku. W ocenie Sądu Okręgowego powodowie wykazali zarówno bezprawność i winę Skarbu Państwa, a także normalny związek przyczynowy pomiędzy zdarzeniem szkodzącym w postaci decyzji z dnia 05 kwietnia 1949 roku a ich szkodą wyrażającą się w utracie wskutek parcelacji tego wszystkiego, co składało się na gospodarstwo rolne (nieruchomość ziemską) należące do J. G. (2). Wbrew stanowisku pozwanego, Sąd Okręgowy uznał, że przy okazji wydania decyzji z dnia 05 kwietnia 1949 roku doszło do przejęcia innych jeszcze poza nieruchomościami ziemskimi składników majątku P. należących do J. G. (2), co wprost wynika z protokołu przejęcia z dnia 13 września 1949 roku, a więc czynności dokonanej po wydaniu wadliwej prawnie decyzji. Związek przyczynowy – skutkowy pomiędzy przejęciem obok nieruchomości ziemskiej również inwentarza żywego, martwego w postaci maszyn i urządzeń a wydaniem decyzji uchylającej orzeczenie Pełnomocnika Rządu dla spraw Reformy Rolnej został w ocenie Sądu Okręgowego należycie wykazany. Pomimo stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 05 kwietnia 1949 roku nie doszło do wyeliminowania jej skutków w postaci przywrócenia prawa własności nieruchomości oraz składników ruchomych ze względu na trwałe rozparcelowanie gruntów na rzecz osób trzecich, co wynika z uzasadnienia decyzji nadzorczej. Z tych przyczyn, w ocenie Sądu Okręgowego, odszkodowanie z tytułu wadliwej prawnie decyzji administracyjnej obejmować powinno wszystkie składniki majątku P., o których mowa w protokole przejęcia z dnia 13 września 1949 roku, a więc w stanie, w jakim znajdowało się w chwili bezprawnego przejęcia.

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że aktualna wartość gruntów wyniosła ostatecznie 858 087 zł, z czego po uwzględnieniu darowizny na rzecz L. R. winno przypaść 430 091,56 zł. (wartość 10ha więcej), na rzecz C. G. 214 091,56 zł., na rzecz J. G. (1) 214 091,56 zł. Pozostała część (976845-858087=118758) 118 758 winna zostać podzielona na 3, a zatem po 39 586 zł. należy dodać do odszkodowań każdego z powodów. Dodatkowo po podzieleniu na trzy wartości inwentarza żywego (1/3 z 105 338,47 zł.) uzyskuje się 35 112,82 zł, a po podzieleniu na trzy wartości składników ruchomych w postaci maszyn i urządzeń (1/3 z 23 400 zł.) uzyskuje się 7 800 zł. Po zsumowaniu wskazanych kwot na rzecz J. i C. G. uzyskuje się wynik po 296 590,38 zł. (214 091,56 zł. + 39 586 zł. + 35 112,82 zł. + 7 800 zł.). Jednakże powodowie J. i C. G. wnieśli o zasądzenie na rzecz każdego z nich kwot po 296 226 zł., stąd nie mogąc orzekać ponad żądanie Sąd Okręgowy zasądził na ich rzecz kwoty po 296 226 zł. Po zsumowaniu wskazanych kwot na rzecz L. R. należało zasądzić 512 590,38 zł. (430091,56 zł. + 39 586 + 35 112,82 zł. + 7 800 = 512 590,38 zł.), a dalej idące powództwo jako bezzasadne oddalono (pkt III).

Odszkodowanie – po myśli art. 160 § 3 k.p.a. – należne jest od organu, który wydał zaskarżoną decyzję z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. Organ ten dziś nie istnieje, a jego kompetencje obecnie wykonuje Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2011 roku w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. nr 248, poz. 1486). Dlatego odszkodowanie zostało zasądzone od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Odsetki ustawowe od należności głównych z uwagi na odszkodowawczy charakter roszczenia (art. 363 § 2 k.c.) oraz przyjęcie aktualnej wyceny składników majątku zostały zasądzone od daty wydania wyroku, w pozostałym zakresie żądanie było niezasadne.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o treść art. 108 § 1 zdanie drugie k.p.c. Powodów łączyło w sporze współuczestnictwo formalne i dlatego rozstrzygnięcie o kosztach procesu winno nastąpić oddzielnie dla każdego z nich.

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany, zaskarżając wyrok w części tj. w zakresie rozstrzygnięć zawartych w pkt I, pkt II, pkt IV, pkt V i pkt VI wyroku, wnosząc o jego zmianę w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa, stosowną zmianę orzeczenia o kosztach postępowania, w tym o kosztach zastępstwa procesowego oraz zasądzenie od każdego z powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt I, II, IV, V i VI i przekazanie Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania - oraz o zasądzenie

od każdego z powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej.

Pozwany zarzucił zaskarżonemu wyrokowi:

I. naruszenie przepisów postępowania:

1) art. 233 § 1 k.p.c. polegające na błędnej ocenie materiału dowodowego i uznaniu, iż pomiędzy dochodzoną przez powodów szkodą polegającą na utracie nieruchomości oraz składników gospodarstwa należących do J. G. (2) a decyzją Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 5 kwietnia 1949 r. zachodzi związek przyczynowy;

2) art. 233 § 1 k.p.c. polegający na błędnej ocenie materiału dowodowego i uznaniu, iż pismo Pełnomocnika Rządu ds. Reformy Rolnej z dnia 4 lipca 1949 r. stanowiło orzeczenie o niepodпадaniu nieruchomości pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej;

3) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. polegające na błędnej ocenie materiału dowodowego i uznaniu, iż powodowie wykazali tytuł prawny J. G. (2) do nieruchomości, objętej żądaniem pozwu;

4) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. polegające na błędnej ocenie materiału dowodowego, prowadzącej do ustalenia wysokości odszkodowania obejmującego wartość nieruchomości (majątek P.), której aktualne położenie i oznaczenie geodezyjne nie zostało przez powodów wykazane;

5) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. polegające na błędnej ocenie materiału dowodowego i uznaniu, iż opinia biegłego A. Z. stanowi wiarygodny dowód mogący stanowić podstawę ustaleń faktycznych w zakresie wartości rynkowej gospodarstwa rolnego (...), pomimo braku aktualnego oznaczenia geodezyjnego położenia nieruchomości.

II. naruszenie prawa materialnego:

1) art. 361 §1 k.c. w zw. z art. 160 § 2 k.p.a. polegające na ich błędnej wykładni i uznaniu, iż pomiędzy dochodzoną przez powodów szkodą polegającą na utracie nieruchomości oraz składników gospodarstwa należących do J. G. (2) a decyzją Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 5 kwietnia 1949 r. zachodzi związek przyczynowy;

2) § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzaniu reformy rolnej w zw. z art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej polegające na ich błędnej wykładni i uznaniu pisma Pełnomocnika Rządu ds. Reformy Rolnej z dnia 4 lipca 1945 r. za orzeczenie orzekające o niepodпадaniu nieruchomości pod działanie dekretu PKWN o przeprowadzeniu reformy rolnej;

3) art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. z 1956 r. nr 54, poz. 243) polegające na nieuwzględnieniu zarzutu wygaśnięcia roszczenia, ewentualnie przedawnienia.

4) art. 361 §1 k.c. w zw. z art. 363 §2 w zw. z art. 160 kpa polegające na ich błędnej wykładni i zasądzeniu na rzecz powodów odszkodowania, za szkodę wynikającą z wydania wadliwej decyzji administracyjnej mającej za przedmiot majątek P., do którego tytułu prawnego J. G. (2) powodowie nie przedstawili (umowa z dnia 9 lutego 1926 r. Nr Rep. (...), sporządzona w P. przed notariuszem A. T..).

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji pozwanego i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja była nieuzasadniona, podniesione w niej zarzuty i wnioski nie zasługiwały na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności odniesienia wymagają zarzuty naruszenia prawa procesowego, gdyż dokonanie wykładni prawa materialnego może być właściwie ocenione jedynie na kanwie niewadliwie ustalonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Powyższe rodzi konieczność rozpoznania w pierwszym rzędzie zarzutów naruszenia prawa procesowego zmierzających zakwestionowania stanu faktycznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 07 marca 1997r. II KKN 18/97, OSNC 1997/8/112).

Sformułowanie zarzutów naruszenia prawa procesowego wskazuje, że pozwany łączy je w istocie z wadliwymi ustaleniami faktycznymi, które zdaniem skarżącego skutkowały wadliwą oceną prawną. Pomimo zarzucania naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. pozwany nie wskazuje, jakie konkretnie kryteria oceny dowodów naruszył Sąd pierwszej instancji, zaś przypomnieć należy, że skuteczne podniesienie zarzutu poczynienia ustaleń sprzecznych z materiałem dowodowym nie może polegać na zaprezentowaniu ustalonego przez skarżącego, na podstawie własnej oceny dowodów, stanu faktycznego, a wymaga wskazania przy użyciu argumentów jurystycznych rażącego naruszenia dyrektyw oceny dowodów wyrażonych w art. 233 § 1 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z 18 czerwca 2004 r. sygn. akt II CK 369/03 LEX nr 174131). Takich naruszeń pozwany nie zdołał wykazać, bowiem w apelacji skoncentrował się na przedstawieniu korzystnej dla siebie wersji zdarzeń, które jego zdaniem wynikają z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie. Tymczasem strona powołująca się na zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., za pomocą argumentów natury jurystycznej, ma wykazać na czym polegała nieprawidłowość postępowania sądu w zakresie dokonywanej oceny oraz wynikających z niej ustaleń faktycznych. W szczególności ma dowieść dlaczego obdarzenie jednych dowodów walorem wiarygodności oraz przypisania nadanej im rangi procesowej, a odmowa nadania tych przymiotów dowodom przeciwnym, nie da się pogodzić z zasadami doświadczenia życiowego i regułami logicznego rozumowania. Nie jest dla podzielenia tego zarzutu wystarczające, aby jego autor poprzestał, w ramach jego motywacji, na przeciwstawieniu ocenie i opartym na niej ustaleniom dokonany przez Sąd, oceny własnej (przeciwnej), jego zdaniem właściwej. Sąd Apelacyjny w tym składzie podziela pogląd prezentowany w orzecznictwie, że jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 9 lutego 2016 r., I ACa 1570/15 LEX nr 2016303).

Odnosząc się do poszczególnych zarzutów pozwanego wskazać należy, że wbrew jego stanowisku, powódowie wykazali, że J. G. (2) była właścicielką gospodarstwa rolnego (...), a w konsekwencji swoją legitymację czynną w tej sprawie. W istocie powódowie nie złożyli oryginału aktu notarialnego z 9 lutego 1926 r. , bowiem, co jest bezsporne będący w posiadaniu matki powodów rzeczony akt notarialny zaginął w czasie wojny, jednak jak wynika ze zgromadzonego w aktach administracyjnych materiału dowodowego (granatowy segregator), wśród odpisów z akt archiwalnych znajduje się dokument –pierwszy wypis z aktu z roku 1926 Nr rej. (...) z księgi hipotecznej P., z którego wynika, że właścicielką majątku P. była J. G. (2). Nadto dokumenty sporządzane w czasie rzeczywistym, tj. m.in. w latach 40-tych XX wieku odwołują się do tego dokumentu, dodatkowo nikt nie kwestionował, że J. G. (2) była właścicielką tego majątku. J. G. (2) udzielono także zezwolenia na rozporządzenie częścią należącą do niej nieruchomości w 1948 r. Powyższe –pomimo braku samego aktu notarialnego jest wystarczające do uznania, że J. G. (2) była właścicielką majątku P..

Również nieuzasadnione są zarzuty związane z wadliwą oceną dowodu z opinii biegłego, jakoby wadliwe było ustalenie wysokości odszkodowania z uwagi na brak aktualnego oznaczenia geodezyjnego nieruchomości. Ostatecznie opinia biegłego nie została podważona, pozwany nie wniósł o powołanie dowodu z opinii innego biegłego, zaś biegły zarówno w opinii pisemnej głównej, jak i uzupełniającej oraz w wyjaśnieniach ustnych wskazał, w jaki sposób wytyczył położenie majątku P. w aktualnie ukształtowanym terenie- podał, że aktualnie nie można ustalić dokładnych granic w terenie, co wynika ze zmian geodezyjnych, ale można to ustalić w przybliżeniu, na podstawie map, a także położenia budynku mieszkalnego, bowiem pozostał on w tym samym miejscu (k-250), jak również aktualny sposób

zagospodarowania siedliska wskazuje, że obecny obszar siedliska odpowiada temu z 1949 r. Nadto biegły „nałożył” granice gospodarstwa opisane w protokole z 13 września 1949 r. na rysunek z obecnym zagospodarowaniem wsi P. (k-247 rysunek 2), co umożliwiło biegłemu określenie, gdzie znajdowało się gospodarstwo (...). Dodatkowo biegły wskazał, że to nie ma wpływu na wartość nieruchomości, jako że grunty położone w pobliżu są podobnej klasy (wyjaśnienia ustne biegłego). Jednocześnie nie może zejść z pola widzenia, że zarówno z protokołu z 13 września 1949 r. i z dokumentów zgromadzonych w aktach administracyjnych wynika jakie działki wchodziły w skład majątku P.. Do pisma Starosty Powiatowego w Ż. z dnia 27 lutego 2009 r. zostały załączone tabele, co do aktualnego stanu nieruchomości wchodzących w skład majątków P. i N., a także z pisma tego jasno wynika, że trudność w ustaleniu jakim konkretnie działkom odpowiadają dawne działki składające się na te majątki, wynika z przeprowadzonych w 1972 r. prac geodezyjno-urzędniowych związanych z rozdysponowaniem gruntów w tych latach. Według Starosty zaszyły nieodwracalne skutki prawne w stanie podmiotowym i granicach własności. W aktach administracyjnych znajdują się także archiwalne mapy. Powyższe w ocenie Sądu Apelacyjnego, powoduje, że nie można wywodzić niekorzystnych skutków dla powodów, skoro to sam pozwany doprowadził do sytuacji, w której niemożliwe jest odtworzenie ściśle granic nieruchomości w terenie. Biegły zaś dysponował dokumentacją – w tym z konkretnym opisem przejętych działek oraz przeprowadził oględziny w terenie, co umożliwiło ustalenie położenia majątku, jak to podał biegły „w przybliżeniu”, przy czym pozostało to bez znaczenia dla wyceny nieruchomości, skoro klasyfikacja gruntów położonych w pobliżu jest taka sama.

Sąd zarzuty naruszenia prawa procesowego, zmierzające do podważenia stanu faktycznego ustalonego przez Sąd pierwszej instancji nie były trafne.

Sąd Apelacyjny akceptuje ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za własne, zatem nie zachodzi potrzeba ich ponownego przytaczania. W ocenie Sądu Apelacyjnego również ocena prawna dokonana przez Sąd pierwszej instancji jest prawidłowa. Ustalenia faktyczne w sprawie niniejszej wymagają uzupełnienia w związku z nową okolicznością, o czym niżej.

Odnosząc się do kwestii podstawowej dla rozstrzygnięcia, podzielić należy pogląd, że droga administracyjna jest wyłącznie właściwa do orzekania, czy dana nieruchomość lub jej część wchodzi w skład nieruchomości ziemskiej, o której mowa w art. 2 ust. 1 lit.e dekretu z 1944 r. o reformie rolnej. Nie ulega wątpliwości, że matka powodów dysponowała orzeczeniem Pełnomocnika Rządu ds. Reformy Rolnej z dnia 4 lipca 1945 r. o niepodpadaniu gospodarstwa (...) pod działanie dekretu o reformie rolnej. Sporne było między stronami, czy orzeczenie to ma charakter decyzji o którym stanowi § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z 6 września 1944 r. o reformie rolnej. Sąd pierwszej instancji uznał, że orzeczenie z 4 lipca 1945 r. spełnia te wymogi. Sąd Apelacyjny rozważając zarzuty pozwanego, udzielił powodom postanowieniem z dnia 10 marca 2016 r. trzymiesięcznego terminu na wszczęcie postępowania w celu uzyskania decyzji administracyjnej na podstawie § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z 6 września 1944 r. o reformie rolnej stwierdzającej m.in. czy nieruchomość ziemska o pow. 40,3108 ha w P. podpadała pod przepisy art. 2 ust. 1 lit.e dekretu z 1944 r. o reformie rolnej. Powodowie wystąpili o wszczęcie takiego postępowania i uzupełniając ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, wskazać należy, że postanowieniem z dnia 14 czerwca 2016 r. Wojewoda (...) po rozpoznaniu wniosku powodów odmówił wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia czy nieruchomość ziemska o pow. 40,3108 ha w P. podpadała pod przepisy art. 2 ust. 1 lit.e dekretu z 1944 r. o reformie rolnej. W uzasadnieniu zaś wskazał, że przyczyną odmowy jest fakt funkcjonowania w obrocie prawnym orzeczenia z dnia 4 lipca 1945 r.

Powyższe, w ocenie Sądu Apelacyjnego przesądza, że inna- poza orzeczeniem z 4 lipca 1945 r. decyzja administracyjna o niepodpadaniu majątku matki powodów pod działanie dekretu o reformie rolnej wydana być nie może. Zatem, mimo że powyższe orzeczenie zastało wydane na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym, to spełnia wymogi decyzji, o jakiej mowa w § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z 6 września 1944 r. o reformie rolnej. Zarzuty kwestionujące wykazanie tej okoliczności przez powodów były nieuzasadnione.

Przypomnieć należy, w odniesieniu do zarzutów pozwanego formułowanych zarówno wobec orzeczenia z 4 lipca 1945r., jak i wobec decyzji nadzorczej z 20 czerwca 2011r., a także wobec postanowienia z 14 czerwca 2016 r., że w postępowaniu cywilnym sądy nie są władne badać prawidłowości podjęcia decyzji administracyjnej, szczególnie czy istnieją przesłanki, które w świetle przepisów prawa materialnego stanowiły podstawę jej podjęcia. Dzieje się tak niezależnie od treści uzasadnienia decyzji. Decyzja bowiem w zakresie objętym jej treścią bez względu na motywy jej podjęcia, jest wyrazem stanowiska organu administracji publicznej wiążącym sądy w postępowaniu cywilnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 czerwca 2009 r., III CZP 28/09, Lex nr 508951, czy wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2009 r., I CSK 504/08, Lex nr 511981). W sprawie cywilnej sąd cywilny nie może kwestionować merytorycznej zasadności decyzji administracyjnej i musi respektować stan prawny wywołany taką decyzją. Nie ulega zatem wątpliwości, że powodowie dysponują prejudykatem w postaci orzeczenia z 4 lipca 1945 r. oraz że decyzją z 20 czerwca 2011 r została stwierdzona nieważność orzeczenia z 5 kwietnia 1949 r. , co było konieczne do dochodzenia roszczeń o odszkodowanie za przejęcie nieruchomości stanowiącej własność matki powodów.

Za chybione należało uznać zarzuty dotyczące uprzedniego-przed decyzją z dnia 5 kwietnia 1949 r. przejęcia gospodarstwa (...), co w ocenie skarżącego stanowi o braku związku przyczynowego między tą wadliwą decyzją a szkodą powodów. Nie ulega wątpliwości, że to wskutek decyzji z 5 kwietnia 1949 r. Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych, w której uchylił z urzędu orzeczenie z 4 lipca 1945 r. Pełnomocnika Rządu ds. Reformy Rolnej oraz uznał, że m.in. nieruchomości w miejscowości P. przechodzi na własność Skarbu Państwa na cele reformy rolnej zgodnie z w art. 2 ust. 1 lit.e dekretu z 1944 r. o reformie rolnej, doszło do przejęcia spornej nieruchomości. Uprzednio w okresie od 1945 do 1949 r. taka decyzja nie została podjęta, pomimo działań ówczesnych władz mających na celu przejęcie gospodarstw w P. i Małym, w tym wydania decyzji z 13 grudnia 1946 r. w sprawie klasyfikacji i szacunku działek z majątku P. i M.. Nie zostało w sprawie wykazane przez pozwanego, pomimo złożenia tej decyzji, że została ona wykonana i że na jej podstawie rozdysponowano majątek matki powodów. Przeczą temu też dokumenty z akt administracyjnych, gdzie z przywołanego już pisma Starosty Powiatowego w Ż. z dnia 27 lutego 2009 r. wynika, że część działek z majątku P. została zbyta w latach 70-tych. Dopiero więc decyzja z 5 kwietnia 1949 r. pozbawiła matkę powodów własności gospodarstwa, zaś pomimo decyzji z 13 grudnia 1946 r. udowodnione przez powodów okoliczności, nie kwestionowane przez pozwanego, wskazują, że J. G. (2) po 1946 r. posiadała gospodarstwo, gdyż rozporządziła jego częścią na rzecz córki w 1948 r., uzyskując na to zgodę odpowiednich organów. Wskutek decyzji z 5 kwietnia 1949 r. i na podstawie protokołu z 13 września 1949 r. doszło do faktycznego odebrania własności matce powodów.

Wbrew stanowisku skarżącego zachodzi także związek o jakim mowa w art. 361 § 1 k.c. między wydaniem decyzji z 5 kwietnia 1949 r. oraz wejściem w życie dekretu z dnia 6 września 1944 r. a doznaniem szkody przez powodów, polegającej na utracie własności działek wchodzących w skład majątku P.. Nie ulega kwestii (co trafnie wywiódł Sąd Okręgowy), że stwierdzenie nieważności wskazanej decyzji, będące wynikiem wydania przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzji nadzorczej z dnia 20 czerwca 2011 r., ze skutkiem ex tunc wyeliminowało z obrotu decyzję z dnia 5 kwietnia 1949 r., stwierdzającą, że nieruchomości wskazana w pozwie podlegała dekretowi z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.. Nie ulega też wątpliwości, że wyeliminowanie z obrotu wskazanej decyzji nie doprowadziło do odzyskania przez powodów własności przejętych działek, ponieważ wszystkie działki wchodzące w skład majątku P. zostały nabyte przez osoby trzecie, tj. osoby fizyczne i gminę, co jest bezsporne w tej sprawie. Skutek stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 5 kwietnia 1949 r., jaki mógłby nastąpić, gdyby Skarb Państwa pozostawał właścicielem spornych działek do daty wydania decyzji nadzorczej z 20 czerwca 2011 r., tj. zwrot nieruchomości, nie mógł więc nastąpić w okolicznościach tej sprawy. Nie ulega wątpliwości, że gdyby wystąpił, powodom nie przysługiwałoby odszkodowanie za utratę własności odzyskanych nieruchomości oraz że wytoczenie powództwa zostało spowodowane nieodzyskaniem przez powodów własności nieruchomości utraconej wskutek wydania decyzji z dnia 5 kwietnia 1949 r. Niezależnie od tego, w jakim okresie działki zostały sprzedane na rzecz osób trzecich, powołana decyzja wywoływała skutek wsteczny od daty wejścia w życie dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, stwierdzała więc, że działki należące do poprzedniczki prawnej powodów, z mocy prawa z dniem 13 września 1944 r., przeszły na własność Skarbu Państwa. Zdarzeniem, które pozbawiło powodów własności działek, nie była natomiast faktyczna ich parcelacja na rzecz osób trzecich, co eksponuje w swej apelacji skarżący, abstrahując

od tego, że pozwany nie wykazał, kiedy w istocie parcelacja nastąpiła. Nie podzielając tego poglądu, należy wskazać, że zbycie spornych działek pozbawiło powodów faktycznego władztwa nad nimi, zdarzeniem natomiast, które aż do decyzji nadzorczej z dnia 20 czerwca 2011 r. było uważane za przyczynę pozbawienia powodów (ich poprzedniczki) własności nieruchomości, było wydanie decyzji z dnia 5 kwietnia 1949 r., stwierdzającej ze skutkiem ex tunc, że z dniem 13 września 1944 r. Skarb Państwa nabył własność wskazanych działek (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2011 r., III CZP 121/10, OSNC 2011/10/109). Należało więc konsekwentnie przyjąć, że przyczyną pozbawienia poprzedniczki powodów własności działek wskazanych w pozwie było wydanie decyzji z 5 kwietnia 1949 r. oraz że stwierdzenie jej nieważności po ponad 60 –ciu latach nie doprowadziło do odzyskania przez powodów własności tych nieruchomości.

Odnosząc się do zarzutu przedawnienia-należy podzielić w całości stanowisko Sądu pierwszej instancji, bowiem decyzja nadzorcza zapadła 20 czerwca 2011 r., zaś powodowie wystąpili z pozwem w niniejszej sprawie dnia 15 czerwca 2012r., nie został więc przekroczony trzyletni termin, o jakim mowa w § 3 art. 160 k.p.c. (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r., III CZP 112/10, OSNC 2011/7-8/75). Wbrew zarzutom sformułowanym w apelacji do oceny terminów i biegu przedawnienia ma zastosowanie przepis art. 160 § 6 k.p.a., który reguluje go w sposób szczególny. Stwierdza mianowicie, że roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1. Jest to wynikiem tego, że dopóki decyzja, choćby była wadliwa, wyłączywszy sytuację, kiedy jest dotknięta poważną wadą, kwalifikującą ją do kategorii decyzji bezwzględnie nieważnych (nieistniejących), funkcjonuje w obrocie, to wywołuje skutek praworzeczowy. Do czasu wydania decyzji nadzorczej eliminującej ją z obrotu prawnego wiąże sądy i inne organy państwowe także wówczas, gdy w ocenie sądu jest wadliwa (przykładowo wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 grudnia 1992 r., sygn. akt III CZP 157/92, OSNC 1993, Nr 5, poz. 84). Jej istnienie stanowi zatem przeszkodę prawną do dochodzenia roszczenia odszkodowawczego. Dopiero stwierdzenie ostateczną decyzją jej nieważności bądź wydania z rażącym naruszeniem prawa kreuje to roszczenie. Dopóki zaś roszczenie nie istnieje, nie może rozpocząć biegu przedawnienia. Dlatego bieg terminu przedawnienia nie jest liczony ani od zdarzenia sprawczego, jakim była pierwotna wadliwa decyzja, ani innych zdarzeń, które doprowadziły ostatecznie w łańcuchu przyczynowości do powstania szkody. Liczony według art. 160 § 6 k.p.a. termin rozpoczynający bieg od czasu wydania ostatecznej decyzji nadzorczej bezspornie nie upłynął do czasu wytoczenia powództwa. W konsekwencji prawidłowe było także stanowisko Sądu Okręgowego, że w sprawie nie może znaleźć zastosowania przepis art. 6 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. Nr 54, poz. 243 z dnia 28 listopada 1956 r.), w oparciu o który pozwany podnosił zarzut prekluzji dochodzonego w niniejszej sprawie roszczenia. Zasadnie Sąd pierwszej instancji odwołał się do wskazanej wyżej uchwały pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 31 marca 2011 r. III CZP 112/10 i ocenił roszczenie na podstawie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. Dopiero ostateczna decyzja nadzorcza, stwierdzająca nieważność lub niezgodność z prawem decyzji administracyjnej, pozwala na dochodzenie roszczeń odszkodowawczych i wszczęcie odpowiedniego postępowania sądowego. Wraz z decyzją nadzorczą powstaje wymagany przez ustawę stan prawny, w skład którego wchodzi wydanie ostatecznej decyzji administracyjnej nieważnej lub niezgodnej z prawem, wystąpienie szkody w wyniku jej wydania oraz wydanie ostatecznej decyzji nadzorczej stwierdzającej niezgodność z prawem lub nieważność decyzji wyrządzającej szkodę. Roszczenie nie mogło zatem powstać przed datą wydania decyzji nadzorczej, zatem przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. Nr 54, poz. 243 z dnia 28 listopada 1956 r.) i dlatego nie uległo w myśl jej przepisów prekluzji. Zarzuty pozwanego również w powyższych kwestiach nie były więc uzasadnione.

Z tych wszystkich przyczyn, Sąd Apelacyjny uznał, że nie doszło do zarzucanych w apelacji uchybień w zastosowaniu prawa procesowego i materialnego.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego w myśl art. 385 k.p.c., o kosztach orzekając na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

Bernard Chazan Marzena Konsek-Bitkowska Beata Byszewska